

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖABT
SINAVLARINDA (2013-2017) ÇIKAN
KLASİK TÜRK EDEBİYATI
SORULARINDAKİ HATALAR
MISTAKES IN CLASSICAL TURKISH
LITERATURE QUESTIONS IN
TURKISH LANGUAGE AND
LITERATURE OABT EXAMS (2013-
2017)**

Prof. Dr. M. Fatih KÖKSAL

İstanbul Kültür Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

E-posta: mfkoksal@gmail.com

Orcid: 0000-0003-1056-9957

Öz

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı lise ve dengi okulların öğretmen ihtiyacı, ÖSYM tarafından yılda bir kere yapılan bir sınav sonucunda başarılı olan adaylar arasından karşılanmaktadır. Bu makalede Türk Dili ve Edebiyatı öğretmen adayları için hazırlanan Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi (ÖABT) denilen test sınavlarında sorulan Klasik Türk Edebiyatı ile ilgili soruların genel bir değerlendirilmesi yapılacak, özellikle de sorularda tespit edilen hatalar, bilgi eksiklikleri ve yanlışlıkları ile istikrarsızlıklar üzerinde durulacaktır.

Yazıda, temin edebildiğimiz 2013, 2014, 2015, 2016 ve 2017 yıllarına ait soru kitapçıklarındaki Klasik Türk Edebiyatı anabilim dalıyla ilgili sorular ele alınmıştır. Tam metinlerine ulaşamadığımız sonraki yıllarda yapılan sınavlarda bu hataların asgari düzeye çekildiğini umuyoruz. Bu sınavlarda çıkan sorular, lisans mezunu on binlerce öğretmen adayının istikbaliyle doğrudan ilgili olduğu için konunun ne denli mühim ve hassas olduğu ortadadır. Bu yazının yazılmasındaki maksat birilerinin hata, eksik ve yanlışlıklarını ortaya dökmek değil, aksine bilime ve alanımıza duyduğumuz saygı çerçevesinde, daha özenli ve dikkatli olunmasına, bu doğrultuda denetim ve kontrol mekanizmalarının daha sağlıklı işletilmesine vesile olabilmektir.

Anahtar kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi.

Abstract

The teacher needs of high schools and equivalent schools affiliated to the Ministry of National Education are met among the successful candidates as a result of an annual exam held by Student Selection and Placement Center. In this article, a general evaluation of the questions about Classical Turkish Literature will be made in these test exams called as Teaching Field Knowledge Test (TKFT/ÖABT) prepared for prospective teachers of Turkish Language and Literature, especially the errors detected in the questions, information deficiencies and inaccuracies and instabilities will be emphasized.

In the article, the questions related to the Department of Classical Turkish Literature in the question booklets of 2013, 2014, 2016, 2016 and 2017, which we can obtain, are discussed. We hope that these errors were minimized in exams held in next years, when we couldn't reach their texts. As the questions in these exams are directly related to the future of tens of thousands of prospective teachers, the subject is very important and sensitive.

The purpose of writing this article isn't to reveal the mistakes, deficiencies and mistakes of someone, on the contrary, within the framework of our respect for science and

our field, it's to provide more careful and attentive and to operate healthier inspection and control mechanisms in this direction.

Keywords: Classical Turkish Literature, Teaching Field Knowledge Test.

GİRİŞ

Üniversitelerimizin Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Halkbilimi bölümlerinin lisans mezunu öğrencileri, liselere Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak atanabilmek için ÖSYM tarafından yapılan bir sınava tabi tutulmaktadır. Farklı yıllarda değişik adlarla, farklı soru ve sınav tipleriyle de olsa bu sınavlar talebin arzdan fazla olmaya başlamasından itibaren uygulanagelmektedir. Atanacak öğretmenler 2013 yılından bu yana “Öğretmenlik Alan Bilgisi Sınavı” adı altında yapılan bu sınavlarla belirlenirken 2016 yılından itibaren atamalar, belli bir baraj üzerinde puan alan adayların mülakat sınavına tâbi tutulmalarından sonra “başarılı” bulunanlar arasından yapılmaktadır.

Hâlen çalışmakta olduğum bölümde lisans son sınıf öğrencilerinin hem o yıla kadar öğrendiklerinin genel bir tekrarının yapılmasını hem de öğrencileri bu alan sınavına ve girmeleri muhtemel diğer bilimsel sınavlara hazırlamayı hedefleyen “Alan Bilgisi” adlı bir ders mevcuttur. Çok yararlı bulduğum bu ders, Türk Dili ve Edebiyatı'nın dört anabilim dalına (Türk Dili, Klasik Türk Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı, Türk Halk Edebiyatı) münhasır olmak üzere iki yarıyıldan dört seçmeli ders olarak açılmaktadır. Bu yıl Klasik Türk Edebiyatı Alan Bilgisi dersi uhdeme verildiği için şimdiye kadar alanda ne tür sorular çıktığını merak ederek yayımlanmış olan 2013-2017 arasındaki beş yılın soru kitapçıklarını temin ettim. Gerek soru öncüllerinde gerek madde köklerinde gerekse seçeneklerde aşağıda her birinin ayrıntısına gireceğim birçok hata bulunduğu gibi imla istikrarsızlıkları hatta imla hataları gibi böyle bir sınavda, hele hele “Türk Dili ve Edebiyatı” alanı söz konusu olunca asla bulunmaması gereken kusurların mebzul miktarda olduğunu üzümlere müşahade ettim.

Bilindiği üzere üniversitelerimizin Fen-Edebiyat Fakültelerinde derslerin liseler gibi tek bir müfredatı yoktur. Bununla birlikte farklı adlarla da olsa Klasik Türk Edebiyatı anabilim dalına ait veya bu anabilim dalıyla ilişkili derslerde işlenen konular ve içerikleri çoğu üniversitemizde hemen hemen aynı veya birbirine yakındır. Bahis konusu yanlışlıklardan başka soru dağılımında belli konulara fazla ağırlık verilirken kimi konularda hiç soru çıkmamış olması da dikkat çekicidir. Klasik Türk Edebiyatı'yla ilgili her yıl ortalama dokuz soru sorulmakla beraber tasavvuf edebiyatı ve edebî sanatlar gibi Türk Halk Edebiyatı anabilim dalıyla; Eski Anadolu Türkçesi dönemi, Çağatay dönemi edebiyatı gibi Türk Dili anabilim dalıyla ortak konular bulunması hasebiyle bu alanlara ait kimi sorular da Klasik Türk Edebiyatı'yla ilgilidir.

Az da olsa Yeni Türk Edebiyatı soruları arasında da adayın Klasik Türk Edebiyatı donanımını ilgilendiren sorular sorulmuştur. Ortak diyebileceğimiz bu soruları da dâhil edersek beş yılda sorulan toplam 250 sorunun 54'ünün Klasik Türk Edebiyatı anabilim dalı bilgileriyle ilgili olduğunu tespit ettik ki, bu da %21.6'ya tekabül etmektedir.

Bu soruların analizinden şu tespitler ortaya çıkmıştır: En çok çıkan soru tipi, metni anlamaya yönelik olanlardır. Çoğunlukla bir beyit verilerek burada şairin ne demek istediği veya benzer söyleyişin hangi seçenekte olduğu sorulmuştur. Bu soruların toplamı 15'tir ki bütün soruların neredeyse 1/3'üne karşılık gelmektedir. Bu tip sorular adayın kelime bilgisi başta olmak üzere mazmunlar, klasik şairlerin güzel ve güzellik anlayışı, teşbih ve telmih unsurları gibi klasik edebiyatın temel bilgilerinin yanı sıra muhakeme kabiliyetinden sözdizimi mantığına kadar bir yığın bilgi ve birikimini ölçmeye imkân vermesi bakımından anlamlı ve makuldür. Edebiyat tarihiyle ilişkilendirilebilecek soruların genel içindeki sayısı düşük (6+3 [diğer alanlar]= 9) olduğu gibi soruların yüzyıllara göre dağılımında da dengesizlik vardır. Kuruluş dönemi olarak adlandırılan XIII-XV. yüzyıllar arası edebiyat tarihiyle ilgili 6 soru varken, XVI ve XVII. yüzyıllardan beş yılda sadece birer soru sorulmuş, XVIII ve XIX. yüzyıllara dair soru çıkmamıştır. 2017 yılında ise hiç edebiyat tarihi sorusu sorulmamıştır.

Beş yıl içinde çıkan 54 soruyu Klasik Türk Edebiyatı'nın "nazım şekilleri, nazım türleri, vezin, edebî sanatlar" gibi temel bilgileri ile "divanlar, mesneviler, şair tezkireleri, şiir mecmuaları, lügatler, şerhler" gibi temel ürünleri üzerinden değerlendirdiğimizde karşımıza çıkan manzara şudur: Nazım şekillerine dair 10 (%18.5), edebî sanatlara dair 8 (%14.8), vezinle alakalı ise 7 (%13) soru çıkmıştır. Nazım türleri ve şair tezkirelerinden 3, mesnevilerden ise sadece 1 soru çıkmıştır. Şu ana kadar şiir mecmuaları, şerhler ve lügatlere dair herhangi bir soru çıkmamıştır.¹ Ayrıca edebiyat tarihimizin nazirecilik gibi en önemli geleneği, Türkî-i Basît, Sebk-i Hindî (kısmen ilgili bir soru hariç), Hikemî Tarz, Mahallîleşme gibi akımlarına dair de hiç soru sorulmamıştır. Hele hele beş yıl içinde mensur eserler ve nesir edebiyatıyla ilgili -tezkireler hariç- tek bir soru sorulmaması, soruların konuların önem ve ağırlığına uygun olarak dağılmadığının bir başka göstergesidir.

Soruların yıllara göre dağılımı, konu başlıklarının kendi içinde de anlamlı değildir. Sözelimi nazım şekillerinden 2014 yılında 4, 2015 yılında 3 soru çıkarken 2016'da hiç nazım şekli sorusu çıkmamıştır. Edebî sanatlardan her yıl en az bir soru

¹ 2017'den sonra bu durumun düzeldiğini, şiir mecmualarından ve diğer temel kaynaklardan da sorular çıktığını ifade etmeliyiz. Bu yazının hazırlandığında henüz diğer yılların soruları tam metin olarak yayımlanmamıştı.

çıkması isabetlidir ancak bazı yıllar (2013, 2016, 2017) tek soru, bazı yıllarda 2 (2013) veya 3 soru (2017) sorulması da dikkatten kaçmamaktadır.

Bu yazıda önce yıllara göre Klasik Türk Edebiyatı sorularındaki hatalar, yanlışlıklar, eksiklikler tespit edilecek, bilahare genel bazı problemlere dikkat çekilecektir.

2013 YILI (14 TEMMUZ 2013) SORULARI

2013 yılında Klasik Türk Edebiyatı alanından 22-31 arasındaki 10 soru sorulmuştur. Ayrıca Türk Dili alanı sorularından 11 ve 12. sorular ile Yeni Türk Edebiyatı ve meslek bilgisinden 34 ve 45. sorular da Klasik Türk Edebiyatı ile ilgilidir. 2013 yılında sorulan sorulardan üçü (11, 26 ve 45) sorumlu olarak tespit edilmiştir.

11. Türk diline kimsene bakmaz-ıdı
Türlere hergiz gönül akmaz-ıdı
Türk dahı bilmezidi ol dilleri
İnce yolu, ol ulu menzilleri

Bu şiir aşağıdakilerden hangisine aittir?

- A) Gülşehrî B) Ali Şir Nevai C) Âşık Paşa
D) Kadı Burhanettin E) Kâşgarlı Mahmut

Bu soruda doğru seçenikle ilgili bir sorun yoktur ancak soru tarzında hata vardır. Zira burada bir "şiir" değil "bir şiirden alınmış beyitler" söz konusudur. Dolayısıyla sorunun "Bu beyitler aşağıdakilerden hangisine aittir?" şeklinde sorulması gerekirdi. Bir başka hata da beyitlerin düzeniyle ilgilidir. Eserin alındığı *Garîb-nâme*, mesnevi nazım şekliyle yazılmış bir eserdir. Dolayısıyla metnin de aralarında boşluk bulunan iki beyit hâlinde yazılması gerekirdi. Böyle olmayıp tuyuğ veya rubai gibi tek bentlik bir metin hâlinde yazılması "şiir" vurgulamasıyla pekiştirilince yanıltıcı ve zihin bulandırıcı bir durum ortaya çıkmıştır.

26. XVII. yüzyıl şairlerinden Sabit, Zafer-name adlı mesnevisinin başında

Urup nazm-ı Leylâ vü Mecnûn'a el
Deliye söz atma sakın vâz gel

diyerek aşağıdakilerden hangisini anlatmak istemiş olabilir?

- A) Leylâ ve Mecnun'un dilinin ağır terkiplerden oluştuğunu
B) Leylâ ve Mecnun'un yazılmış en iyi aşk mesnevisi olduğunu
C) Leylâ ve Mecnûn'un gerçeklikten uzak olduğunu
D) Nazım yerine nesri tercih ettiğini
E) Yeni ve farklı konular bulmak istediğini

Kitapçığın cevap anahtarında doğru cevap olarak E seçeneği gösterilmektedir.

Beyti bugünkü Türkçeyle ifade edelim: “Leylâ ve Mecnun şiirine el vurarak sakın deliye söz uzatma, vaz geç.”

Bu, beytin sadece yalın çevirisi. Anlam katmanında çeviri yapacak, yani şairin böyle demekle muradının ne olduğunu ifade edecek olursak aynı beyit bize şunu söyler:

“(Ey Sâbit,) Leylâ ve Mecnun konusunda şiir yazmaya yeltenerek deliye (Mecnûn’a) laf atma. (Delilerle uğraşmak iyilik getirmez, o yüzden) bu işten vaz geç.”

Anlamı böyle olan beyitten şairin “Yeni ve farklı konular bulmak istediğini” nasıl çıkarabiliriz? O hâlde hangi seçenek doğru? Hiçbiri. Evet, şair bu beytiyle bu beş seçenekten hiçbirini söylemiyor. Soruyu hazırlayanların ihmal ettikleri, hesaba katmadıkları şey şudur: Mesnevilerde mana çoğu zaman gazeldeki gibi tek bir beyitte başlayıp bitmez. Cümle beyit içinde bitse de o minvaldeki sözler devam eder. Önünü arkasını, eskilerin deyişiyle siyak ve sibakını bilmeden tek bir beyitle şairin ne demek istediğini tespit etmek güçtür. Şairin soruda zikredilen *Zafer-nâme* adlı kısa mesnevisine (Karacan, 1991) bakıldığında bu açıkça görülür. Şair bu eserine -klasik mesnevilerin aksine- doğrudan eserini neden yazdığını (sebeb-i telif) açıklayarak başlar. Kalemine “ey kalem at!” diye seslenerek ondan belagat sahasında toz koparmasını isterken “gül ü süsen” gibi eski hikâyelerden, kıvrır kıvrır uzun saçlarıyla salınan sevgililerden bahseden, onların övgüsünde yazılan eserlerin artık yettiğini, eskidiğini, bu tür şeylerin artık hayal süvarisinin (şairin) ayakları altında ezilmesini gerektiğini, bunların binlerce kez duyulduğunu söylerken yukarıdaki beyti de (eserin 11. beyti) zikreder. Mecnun hakkında -kalemine hitaben- “deliye uyma” uyma diyen Sâbit, hemen sonra yine meşhur bir başka aşk hikâyesinin kahramanı olan Ferhad’a ve Vâmık u Azrâ hikâyesinin kahramanı Vâmık’a çattıktan sonra;

Sen ey hâme uğranmamış bir semt bul
Ayak basmadık yerde cevlân-ger ol

(Sen ey kalem! Uğranmamış bir semt bul. Ayak basılmayan bir yerde dolaş.)

Zemîn bul ki hiç basmaya yâd ayak
Ne Mecnûn koya el ne Ferhâd ayak

(Öyle bir yer bul ki yabancı ayak basmamış olsun; ne Mecnun’un eli, ne Ferhad’ın ayağı değmiş olsun.)

(...)

İdüp hâs bir ihtirâ’-ı nefîs
Hoş âyende vü dil-pesend ü selis

(Gönle hoş gelen, gönlün beğendiği ve akıcı sözlerle nefis, özgün bir [eser] ortaya koy.) şeklinde devam etmektedir.

Ancak yukarıdaki beyitlerle birlikte adaya aynı soruyu sorarsanız doğru cevap olarak ondan E seçeneğini beklemek hakkınız olur. Ama şairin onlarca beyitle ifade ettiği ve verildiği kadarıyla asla doğru cevabın bulunamayacağı bir beyit yazılarak adaylardan buradan şairin muradının “yeni ve farklı konular bulmak istediği” olduğunu bulması nasıl istenebilir?

Şu fıkranın bu kadar uygun düştüğü yer yoktur galiba: Zooloji dersinde profesör kürsüye oturmuş, öğrencileri sözlü yapıyor. Hoca öğrencilerden elinde tuttuğu böceğin adını bilmelerini istiyor. Ne var ki böceğin sadece arka kısmını öğrencilere gösteriyor. Öğrenciler sırayla hocanın yanına gelerek bakıyorlar ama hocanın yalnızca arka tarafını gösterdiği böceği hiçbiri tanıyamıyor. Bütün öğrencilere sırayla “Adın ne? Otur, sıfır!” diyor profesör. Sonlara doğru bir öğrenciye yine aynı soruyor. Hâliyle bilemeyince ona da “Adın ne?” diyor. Öğrenci hocaya arkasını dönerek eğiliyor ve “Siz bilin hocam!” diyor.

Öyle anlaşılıyor ki soru hazırlayıcı, genel akışına hâkim olduğu bu bölümü herkes tarafından bilinmesi tabii, hatta zorunlu bir metin parçasıymış gibi düşünerek eserin sadece bir beytini, üstelik tek başına verildiğinde “yeni konular bulma isteği” ile asla bağdaştırılamayacak bir beytini vererek önemli bir hata yapmıştır. Sadece bu beyitten hareketle kitapçıkta doğru gösterilen seçeneğe ulaşmak, değil lisans mezunu bir öğrenci, alan hocaları için dahi oldukça müşküldür.

45.

- I. Dilberün işi ‘itâb u nâz olur
Çeşmi câdû gamzesi gammâz olur
Ey gönül sabr it tahammül kıl ona
Yâre irişmek işi az az olur

Kadı Burhanettin

- II. Seni bahçelerimde uyuttum
Seni duvarlarımda sakladım
havuzlarıma güneşler durduğu zaman
gözlerini açıp bana gülerdin bahtiyaaar

Asaf Hâlet Çelebi

- III. Bûy-ı gül taktîr olunmuş nâzın işlenmiş ucu
Biri olmuş hoy birisi destmâl olmuş sana

Nedim

Numaralandırılmış bu şiir parçalarını okuyan bir öğrenci aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Nazım türleri farklı olan eserler bulunmaktadır.
- B) Şiirlerde kullanılan ölçü, değişiklik göstermektedir.
- C) Şiirlerde, farklı dil ve anlatım özellikleri kullanılmaktadır.
- D) Şiirlerde farklı konular işlenmektedir.
- E) Kafiye düzenleri, şiirlerde farklılık göstermektedir.

Kitapçıktaki cevap anahtarına göre doğru cevap **D** seçeneğidir. Eğer bu cevap doğru ise, yani bu üç şiirde aynı konular işleniyorsa A seçeneğine nasıl yanlış diyeceğiz? Biz “nazım türü”nü “şiire konusu esas alınarak verilen ad” diye tarif etmiyor muyuz? Hepsi aynı konuyu işlediğine göre hepsi neden aynı “tür”e ait olmasın? Acaba bu üç manzumenin hangi nazım türüne girdiğine dair soru hazırlayıcıları ne düşünmektedirler? Yeni Türk Edebiyatı soruları arasında bulunduğu göre kuvvetle muhtemeldir ki o alana mensup bir öğretim elemanı tarafından hazırlanmış olan bu soruda “nazım türü” ile “nazım şekli” kavramlarının karıştırıldığı anlaşılmaktadır. A seçeneği “Nazım şekilleri farklı olan eserler bulunmaktadır.” şeklinde olsaydı soruda sorun bulunmazdı.

Soru, bir başka bakımdan da kusurludur. Bu soruya doğru cevap verebilmek için I ve III numaralı metinler kendi içinde bütünlük taşıdıkları için yeterlidir. Ama Asaf Halet Çelebi'nin *Beddua* şiirinden alınan II numaralı metnin manası bu hâliyle muğlaktır. Şiirin tamamını okumadan hatta şiiri ve şiirin hikâyesini bilmeden sadece bu kadarıyla soruya sağlıklı cevap verebilmek mümkün görünmemektedir. Doğru kabul edilen D seçeneğinden hareket edelim. Bu şiirlerin konuları şöyledir:

- I. şiir: “Âşıklığın bir sabır ve tahammül işi olması”
- II. şiir: “(şiiri ve hikâyesini bilenler için) “ihamet karşısındaki haykırış”
- III. şiir: “sevgilinin nezaket ve zarafeti”

Bunlar aynı konular ise (!) doğru seçenek D'dir.

2014 YILI SORULARI (20 TEMMUZ 2014)

2014 yılında 9 (23-31 arası) Klasik Türk Edebiyatı sorusu sorulmuştur. Türk Dili sorusu olan 10. soru ile 18 ve 19. sıradaki Türk Halk Edebiyatı soruları ve iki meslek bilgisi sorusu (47, 48) da Klasik Türk Edebiyatı ile ilgilidir. 2014 yılı sorularından ikisi (30 ve 48) problemlidir.

- 30.** Bunca demdür da'vî-i sâhib-kırânî eylerin
Bir mübâriz yok mı meydân-ı sühan tenhâ midur

Bu beyte göre şair aşağıdakilerden hangisini iddia etmektedir?

- A) Şairlikte kendisine rakip tanımadığını
- B) Üstat şairler arasında kabul edildiğini
- C) Özgün manalar oluşturduğunu
- D) Şiirine nazire yazan şairlerin çok olduğunu
- E) Uzun zamandır şiir yazdığını

Buradaki beyti bugünkü Türkçeye şu şekilde çevirebiliriz: “Bunca zamandır (söz) hükümdarlığı(ı) iddiasında bulunmaktayım. Karşı çıkan biri yok mu? Söz meydanı boş mudur?”

Bu soruda madde kökü hatalıdır. Zira örnek verilen beyitte bir şey “iddia” edilmemekte, soru yoluyla meydan okunmaktadır. Bu sorunun “Bu beyte göre şair ne demek istemektedir?” şeklinde olması gerekirdi. Seçenekler de hatalıdır; Cevap anahtarında doğru cevap olarak gösterilen A seçeneğinin “Şairlik hususunda diğer şairlere meydan okuduğunu” şeklinde olması gerekirdi.

48. Ahmet Öğretmen, 9. sınıf Türk edebiyatı dersinde, kasidenin bölümlerden oluştuğunu ve bu bölümlerin hemen hemen tüm kaside şairlerinin eserlerinde bulunduğunu belirtmekte ve kasidelerin ilk bölümüne örnek göstermektedir.

Ahmet Öğretmen, bu bölümün özelliklerini göstermek için aşağıdaki beyitlerden hangisini kullanmalıdır?

Bu soru Klasik Türk Edebiyatı sorularından ayrı bir yerde bulunmasına rağmen her şeyiyle Klasik Türk Edebiyatı sorusudur. Soruda adaylardan bilmesi gereken “nesib” bölümüdür ve doğru cevap A seçeneğidir. Burada problem yok. Ancak doğru cevap olan A seçeneğinde verilen;

Yine erişti temmûz oldu cihan pür-tef ü tâb
Girdi bir hilkate hep âteş ü bâd ü türâb

beyti bir değil birçok hatayla maluldür. Metnin modernize -daha doğrusu “vulgarize”- edilmesini bir “tercih” kabul ederek vezne ve anlama etki edecek hataları söyleyelim: “temmûz” yazılımı vezni bozar. Beytin kalıbı *fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün* olduğuna göre “temûz” yazılmalıdır. İkinci mısradaki klasik şiirden az çok anlayan herkesin fark edebileceği gibi anâsır-ı erbaa denilen “dört unsur”dan bahsedilmektedir. Fakat soruyu hazırlayanlar bu unsurlardan birini yani “su”yu (âb) mısradan atmışlardır. Böylelikle hem anlam hem vezin sakatlanmıştır. Beytin doğru yazılımı şöyle olmalıdır:

Yine **irişdi temûz** oldu cihân pür-tef ü tâb
Girdi bir hilkate hep âteş ü bâd **âb u** türâb

2015 YILI SORULARI (12 TEMMUZ 2015)

2015 yılında Klasik Türk Edebiyatı alanından 23-31 arasındaki 9 soru sorulmuştur. Ayrıca Türk Dili alanı sorularından 10. soru, Türk Halk Edebiyatı alanı sorularından 14 ve meslek bilgisi alanındaki 34 ve 45. sorular da Klasik Türk Edebiyatı ile ilgilidir. 2015 yılında bu alan sorularından üçünde (10, 24 ve 25) sorun tespit edilmiştir.

10. Aşağıdakilerden hangisi, Eski Anadolu Türkçesi döneminde hem Doğu hem Batı Türkçesi dil özellikleri gösteren eserler arasında kabul edilmektedir?

- A) Hüsrev ü Şîrin B) Behçetü'l-Hadaik C) İskender-name
D) Mantiku't-tayr E) Danişmend-name

Bu soru her ne kadar dil soruları arasında yer alsada içerdiği eserler itibarıyla Klasik Türk Edebiyatı alanıyla da ilgilidir. Kitapçıktaki cevap anahtarında verilen doğru seçenekte (B) sıkıntı yoktur ancak sorudaki hata şudur: Edebiyatımızda *Hüsrev ü Şîrin* ve *İskender-nâme* adlı bir değil pek çok eser yazılmıştır. Kutb'un (XIV. yy.) Harezmi Türkçesiyle Türkistan'da yazdığı *Hüsrev ü Şîrin*'i dâhil hepsi de "Eski Anadolu Türkçesi dönemi" (XV. yy) içinde yazılan Şeyhî'nin, Ahmed-i Rıdvân'ın aynı adlı eserleri, ayrıca Benli Âhî Çelebi'nin yarım kalmış bir *Hüsrev ü Şîrin* mesnevisi vardır. Keza Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmayanları ve Çağatay Türkçesiyle yazan Nevâ'î'yi saymayacak olursak XV. yüzyıldan Ahmedî'nin ve yine Ahmed-i Rıdvân'ın *İskender-nâme* mesnevileri vardır. Bu sebeple soru öncülü oldukça sıkıntılıdır. Daha doğrusu soru öncülüyle seçenekler arasında uyumsuzluk söz konusudur. Bu problemi izale etmek için sorunun eser-yazar eşleştirilmesiyle birlikte verilmesi isabetli olurdu.

Ayrıca seçeneklerden her ikisi de Arapça izafet terkihiyle yapılmış eser adı olan *Behçetü'l-Hadaik*'in tamlayanı (muzâfun ileyh) olan "Hadâik" büyük harfle başlatılırken *Mantiku't-tayr*'in tamlayanı (muzâfun ileyh) olan "tayr"ın küçük harfle başlatılması kayda değer bir imla sorunu olarak önümüzde durmaktadır. Bu seçeneklerdeki imla hataları sadece bununla da kalmıyor. "Behcet" kelimesi Arapçadır ve Arapçada ç harfi yoktur. Özellikle Arapça tamlama hâlinde yazılırken "Behçet" şeklinde yazmak yanlıştır. Bu kadar hata arasında eser adlarındaki uzunlukların hiç gösterilmemesini hatadan bile saymıyoruz.

- 24.** Gülşen-i vafında her beyti Necâtî çâkerün
Benzer ol mevzûn nihâle kim ucında var gül

Bu beyitle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) "gülşen-i vaf" tamlamasında, tamlayan ile tamlanan arasında teşbih ilgisi vardır.
B) Teşbihin bütün unsurları bulunmaktadır.

Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Sayı: 2 (Kış 2020), s. 9-25.

The Journal of Turkish Language and Literature Studies, Issue: 2 (Winter 2020), pp. 9-25.

- C) Gülşen, nihâl ve gül kelimeleri arasında tenasüp ilişkisi vardır.
- D) “benzer” kelimesi teşbih edatıdır.
- E) “her beyti Necâtî çâkerün” tamlaması “vech-i şebeh”tir.

Bu sorunun doğru cevabı ve seçeneklerde herhangi bir problem yok. Ancak soru öncülünde yer alan beyitte anlama da tesir eden bir imla problemi var. Beyitteki “çâkerün” ve “ucında” kelimelerindeki imlaya bakınca metnin Necâtî’nin şiirlerini yazdığı Eski Anadolu Türkçesi (EAT) dönemi özelliklerini yansıttığı anlaşılıyor. Ne var ki “gül” redifli kasidesinden alınan bu beyitte Necâtî, memduhuna seslenmektedir. Nitekim gerek Ali Nihad Tarlan tarafından yayımlanan tenkitli metne (MEB neşri) gerekse yazma nüshalara bakılınca burada “gülşen-i vafında” şeklinde yazılan tamlamanın aslında “gülşen-i vafında” (كلشن و صفگده) olduğu çok açıkça görülür. Yani oradaki harf nun değil nazal n (ŋ)’dir. Harfin nun olması o kelimenin 3. teklik şahsa, nazal n olması ise 2. teklik şahsa aidiyetini gösterir. Dolayısıyla arada anlamca da çok ciddi bir fark ortaya çıkar. Buraya aktarıldığı şekliyle beytin diliçi çevirisini yaptığımızda “Köle Necâtî’nin anlatıldığı gül bahçesindeki her beyti...” anlamı çıkar. Hâlbuki şairin kaleminden çıkan mana “Köle(n) Necâtî’nin seni anlattığı gül bahçesindeki her beyti...”dir. Özellikle edebî sanatlara dair yani manayla ilgili bir soruda bu hata yapılmamalıydı. Bu noktada metinlerin alındığı kaynakların sahilliği ve bilimselliği meselesi öne çıkmaktadır. Bu tür hataların, dil ve halk edebiyatı sorularında çok daha fazla olduğunun da altını çizelim. “Peki bu hata öğrenciyi yanıltır mı?” sorusu akla gelecektir. Özellikle “vafında” ve “vafında”nın aynı olmadığını bilen, başka bir deyişle EAT dil özelliklerine hâkim öğrenciler için çeldirici olması mümkündür. Hazırlanan sorulara kaynak olan metinler ilmî neşirler yerine “popüler” neşirlerden alınıp bunlar üzerinden yalan yanlış dönemsel dil düzeltmeleri yapılmaya çalışılınca bu garabetlerin ortaya çıkması kaçınılmazdır.

25. XIV. yüzyılda yaşamıştır. Manzum Osmanlı tarihi olan *Tevarih-i Âl-i Osman*’dan başka *Divan*, *İskender-name*, *Tervihü’l-Ervah* gibi eserlerin de sahibidir.

Bu parçada sözü edilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmed-i Dai B) Ahmedî C) Ahmed-i Rıdvân
- D) Ahmet Paşa E) Ahmet Fakîh

Seçeneklerdeki isim yahut mahlasların imlalarındaki tutarsızlıklar bilgi yanlışlıklarının yanında önemsizleşiyor. Burada da soru öncülünde ciddi bilgi yanlışı vardır. Zira doğru seçenek olan Ahmedî’nin, soruda iddia edildiği gibi “Manzum Osmanlı tarihi olan *Tevarih-i Âl-i Osman*’dan başka” *İskender-name* adlı bir eseri yoktur. Sözü edilen “manzum Osmanlı tarihi” onun *İskender-nâme*’sinin içindeki bir bölümdür. Yani Ahmedî’nin ayrıca *Tevarih-i Âl-i Osman* adlı ayrı bir eseri yoktur.

2016 YILI SORULARI (20 AĞUSTOS 2016)

2016 yılı soruları Klasik Türk Edebiyatı alanı açısından tam bir felakettir. Bu yıl da Klasik Türk Edebiyatı alanından 23-31 arasındaki 9 soru sorulmuştur. Diğer alan soruları içinde Klasik Edebiyat alanıyla yakın ilgisi olan bulunmamaktadır. Bu soruların beşi (24, 25, 26, 27, 31) sorunludur.

24. XIV. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu’da yaşayıp vezirlik ve hükümdarlık yapan ---, aynı zamanda âlim ve şairdir. Elimizdeki tek eseri Divan’ıdır. Şiirlerinde Azeri Türkçesinin fonetik özellikleri görülen şair tuyuğları ile tanınmıştır.

Bu parçadaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Hoca Dehhânî B) Kadı Burhâneddin C) Nesîmî
D) Habîbî E) Gülşehrî

Bu soruda da soru öncülünde yanlış bilgi verilmiştir. Diğer özellikler bize doğru cevap olarak Kadı Burhaneddin’i, yani **B** seçeneğini işaret etmekteyse de “Elimizdeki tek eseri Divan’ı” olan şair Kadı Burhaneddin değildir. Zira onun Hicrî 798’de (Miladi 1395-96) yazdığı *İksîrû’s-sa’âdât fî esrârî’l-’ibâdât* ve Hicrî 799 yılında (Miladi 1397) yazdığı *Tercîhu’t-tavzîh* adlı iki eseri daha vardır. Üstelik bunlar sadece adından sözü edilip elde bulunmayan eserler de değildir. Her ikisinin de kütüphanelerimizde el yazması nüshaları mevcuttur (Bkz. Özaydın, 2001). Bu durumda, yani sorulan şairin “sadece Türkçe Divan’ı” bulunduğundan hareket eden bir aday Kadı Burhaneddin’in bu eserlerinden haberdar ise bu seçeneği eleyecektir. Diğer seçeneklere baktığımızda Nesîmî’nin *Farsça Dîvân’ı* da vardır. Habîbî’nin herhangi bir eseri bilinmemektedir. Gülşehrî’nin ise divanı yoktur. Seçenekler arasında “elimizdeki tek eseri divanı” olan yegâne şair Dehhânî’dir. Zira Dehhânî’nin bir *Selçuklu Şeh-nâmesi* yazdığı söyleniyorsa henüz ele geçmemiştir. Ancak onun da *Dîvân’ı* 2015 yılında yayımlanan bir makaleyle (Ersoy-Ay, 2015) bilim âlemine duyurulan yeni bir buluş olduğundan, öğrenciden onu bilmesi beklenemez.

Diğer verilere göre cevabın Kadı Burhaneddin olduğuna kuşku yok ama bu düzeyde bir sınavdaki soruların daha dikkatli ve daha ciddiyle hazırlanması gerekmez mi?

25. XVI. yüzyılda Bursa’da yaşamış olan şair, neredeyse iki hamse oluşturacak kadar mesnevi yazmıştır. Nefahatü’l-Üns önemli mesnevilerinden biridir. Molla Câmî’nin eserlerini Türkçeye çeviren şair, Câmî-i Rûm olarak anılmıştır.

Bu parçada sözü edilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Âşık Çelebi B) Gelibolulu Âlî C) Nev’î
D) Lâmiî E) Kara Fazlî

Burada da soru öncülünde bilgi hatası mevcuttur. Doğru seçenek olarak verilen Lâmi'î'den bahsederken "Nefâhatü'l-Üns önemli mesnevilerinden biridir." denmektedir. Hâlbuki *Nefâhatü'l-üns* bir mesnevi değil şairin, Câmî'nin evliya menkıbelerinden bahseden aynı adlı Farsça mensur eserini birtakım eklemeler yapmak suretiyle Türkçeye çevirdiği "mensur" bir eseridir.

Bir önceki sorudaki affedilmez hatadan hemen sonra bu soruda da onca mesnevisi bulunan Lâmi'î Çelebi'nin "mesnevi"lerine örnek olarak mensur bir eserinin gösterilmesi gerçekten ilginç...

26. Kanda gerd-âlûde dâmen var ise yur arıdur

Pâk-bâz olmakda gûyâ Âhi Evrân'dur Tuna

Bu beyitte Âhi Evrân'la ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine değinilmiştir?

- A) Ahilik teşkilatının kurucusu olduğuna
- B) Dervişleriyle savaflara katıldığına
- C) Münzevi bir hayat yaşadığına
- D) İnsanların yanlışlarını düzelttiğine
- E) Yolcuların ihtiyacını karşıladığına

"Ahi" kelimesinin kökenine dair tartışmalar bilim dünyasında öteden beri devam etmektedir. Bir kısım bilim adamları Türkçe "cömert" anlamındaki "akı"dan geldiğini savunurken diğer bir grup da Arapça "kardeşim" demek olan "ahî"den geldiği iddiasındadırlar. Bu kelime; Türkçe kabul edersek "Ahi" veya "Ahi", Arapça varsayarsak "Ahî" yazılır, ancak hiçbir surette "Âhî" yazılmaz. "Evrân"ın ise Türkçe "büyük yılan, ejderha" anlamındaki "evren"den muharref olduğu tartışmasızdır.² Dolayısıyla hem soru öncülünde hem madde kökünde "Ahi" ve "Evrân" sözcüklerindeki ünlülere şapka konularak "Âhî Evrân" yazılması yanlıştır.

Kitapçıktaki cevap anahtarında doğru cevap olarak D seçeneği gösterilmektedir.

Bu beyit, tezkire yazarı Âşık Çelebi'ye aittir ve şairin *Meşâ'irü's-şu'arâ*'sının mukaddimesinde de yer alan bir kasideden alınmıştır. Önce beytin doğru yazımını verelim:

Kanda gerd-âlûde-dâmen var ise yur arıdur

Pâk-bâz olmakda gûyâ **Ahi Evrân**'dur Tuna

"Gerd" toz, "âlude" bulaşık, bulaşmış, "dâmen" de etek demektir. Araya tire konulmadan, yani kitapçıktaki gibi "gerd-âlûde dâmen" olunca "toz bulaşmış etek" anlamında; araya tire koyup "gerd-âlûde-dâmen" yazıldığında ise "eteğine toz bulaşmış (kişi)" manası çıkar ki elbette şairin kastı ikincisidir. Tabii ki Arap harfli

² Her iki sözcüğün kökenine dair görüş ve tespitler hakkında bkz. (Köksal, 2008: 53-56).

imlada araya herhangi bir işaret konulması söz konusu değildir. Nitekim sevgili için yaygın kullanılan “selvi boylu” anlamındaki “serv-kadd”, “taş kalpli” anlamındaki “seng-dil” de böyledir. “serv kadd” ve “seng dil” şeklinde yazınca “selvi boy” ve “taş kalp” manası çıkar.

Beytin bugünkü Türkçeyle nesre çevirisini şöyle yapabiliriz: “Nerede eteği (paçası) toza bulanmış (mec.: pisliklere karışmış kişi) varsa Tuna nehri, yıkar, temizler. Temizlik konusunda Tuna, sanki Ahi Evran gibidir.”

Ahi Evran bilindiği gibi Anadolu’da Ahilik kurumunu gelişmesinde önemli rolü olan tarihî bir şahsiyettir. Mesleği debbağlık, yani deri terbiyeciliğidir. Debbağlık, ana malzemelerinden biri hayvan dışkıları olan, bütün gün sularla bu derilerin yıkandığı, pis kokular içinde icra edilen meşakkatli bir meslektir. Ancak bu kokular ve zorluklar neticesinde son derece güzel deri ürünleri, ayakkabılar, kemerler, ceketler, çantalar vs. imal edildiği; bir anlamda sabırla alınan güzel sonuçlara timsal olduğu için şair, debbağlık mesleğine telmihle Ahi Evran’dan bahsetmekte, pisliklerin su ile arıtılması hasebiyle Tuna’yı “temizleme, yıkama, arıtma” hususunda Ahi Evran’a benzetmektedir.

Kitapçıkta doğru cevap olarak **D** seçeneği (“İnsanların yanlışlarını düzelttiğine”) gösterilmiştir. Burada Tuna nehri Ahi Evran’a benzetildiğine göre Tuna nehrinin “insanların yanlışları düzeltme özelliği” nasıl olabilir? Zira benzeyen ve benzetilenin şiirde kastedilen özellikleri arasında -açık veya örtülü- anlamlı bir benzerlik yönü (vech-i şebih) olması gerekir. Dolayısıyla bu seçeneklerin hiçbiri doğru değildir. D seçeneğine şu cümle yazılmalıydı: “Ahi Evran’ın mensubu olduğu debbağlık (deri terbiyeciliği) mesleğine”. Kaldı ki lisans mezunu bir öğretmen adayının Ahi Evran’la ilgili edebiyatla ilgisi olmayan bu bilgilere vâkıf olması beklenemeyeceğine göre böyle karmaşık, cevabından hazırlayıcılarının da emin olamadıkları, istifham yaratıcı soruların sorulmaması en doğrusudur.

27. soruda soru öncülünde veya doğru seçenekte problem yoktur ama metin hatalıdır. Doğru cevap olan **C** seçeneğindeki beyit şöyle yazılmıştır:

Bir şâha kul oldum gönül ana gedâdır
Bir mâha tutuldum ki yüzi şems-i duhâdur

Görüldüğü -ama hazırlayanların görmedikleri- üzere *mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ûlün* kalıbıyla yazılan şiirin ilk mısraında vezin bozuktur. Avnî’nin (Fatih Sultan Mehmed) bir gazelinden alınan bu mısraın doğrusu;

“Bir şâha kul oldum **ki** gönül ana gedâdur” şeklindedir.

Aynı görevdeki ekin ilk mısraın sonunda -dır, ikinci mısraın sonunda -dur şeklinde yazılmasını anlamak mümkün görünmüyor.

31. Aşağıdaki tezkirelerden hangisi ele aldığı şairler bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Âşık Çelebi Tezkiresi B) Hasan Çelebi Tezkiresi C) Belîğ Tezkiresi
D) Ramiz Tezkiresi E) Esrar Dede Tezkiresi

Bu sorudaki hata madde kökünde gerekli bilgilerin eksik verilmiş olmasıdır. Buna sorunun muğlak oluşu da diyebiliriz. "...ele aldığı şairler bakımından" verisi yeterince açıklayıcı değildir. Zira bu ibareyi "Şairlerin tezkirede sıralanışı bakımından" anlamak mümkündür ki bu takdirde -şairlerin alfabetik sıralanmadığı tek seçenek olduğu için- doğru cevap A; "Şairlerin hayatları hakkında verilen bilgilerin uzunluğu"nu anlamak mümkündür ki bu sefer de -seçenekler arasında antoloji tipi tek tezkire olduğu için- doğru cevap C; "Şairlerin mesleki veya sosyal konumları"nu anlamak mümkündür ki bu takdirde de sadece Mevlevî şairlere yer veren bir tezkire olduğu için doğru cevap E olacaktır.

Soruyu hazırlayanın aklından geçen son ihtimal olmalı ki kitapçıkta doğru cevap olarak **E** seçeneği verilmiştir. Adayların bu seçeneği bilinçli olarak tercih edebilmeleri için "ele aldığı şairler" değil "içerdiği şairlerin sosyal konumu bakımından" olmalıydı.

2017 YILI SORULARI (16 TEMMUZ 2017)

2017 yılında Klasik Türk Edebiyatı alanından 23-31 arasındaki 9 soru sorulmuştur. Ayrıca Yeni Türk Edebiyatı alanından 44. soru ile meslek bilgisi alanındaki 46. soru da Klasik Türk Edebiyatı sorusu sayılabilir. Bu yıldaki Klasik Türk Edebiyatı sorularından ikisi (23, 25) sorunludur.

- 23.** Hayâlınden gelür gam hâtıra cânâneden gelmez
Sitem hep âşinâlardan gelür bîgâneden gelmez

Bu beyitte aşağıdaki edebî sanatlardan hangisi vardır?

- A) Tevriye B) Leffüneşir C) Telmih D) Teşbih E) Tariz

Cevap anahtarına göre doğru cevap **B** seçeneğidir. Bu durumda beyitte "leffüneşir" sanatı bulunmaktadır. Beyitte leff ü neşir varsa da tariz sanatı da yapılmıştır. Yani **E** seçeneği de doğrudur. Çünkü şair sevgilinin kendisine olan ilgisizliğini "Bana gam dahi sevgiliden değil, onun gözümün önünden gitmeyen hayalinden geliyor" diye ifade ederek ona örtülü bir iğneleme yoluyla tarizde bulunmakta, ikinci mısradaki "bigâne" ile de bunu perçinlemektedir.

- 25.** Ka'be'ye gittinse kûy-ı dil-beri terk eyleyip
Yol yanıldın gitme gel yanlış döner Bağdâd'dan

Bu beyit, aşağıdakilerin hangisinde günümüz Türkçesine doğru olarak aktarılmıştır?

A) (Ey âşık!) Sevgilinin mahallesini bırakıp Kâbe'ye gittinse, yolu şaşırılmışındır. Gel (boş yere) gitme, yanlış hesap Bağdat'tan döner.

B) (Ey âşık!) Sevgilinin köyünü bırakıp Kâbe'ye gittinse, yolu şaşırılmışındır. Gitme gel, yanlış yapıyorsun, nasıl olsa yanlış hesap Bağdat'tan döner.

C) (Ey âşık!) Sevgilinin köyünü bırakıp yanlışlıkla Kâbe'ye kadar gitmektense, yol yakinken Bağdat'tan dön.

D) (Ey âşık!) Sevgilinin köyünü bırakıp Kâbe'ye gidenler yolunu şaşırıp nasılsa Bağdat'tan dönerler, gitme gel!

E) (Ey âşık!) Sevgilinin bulunduğu yeri bırakıp Kâbe'ye gitmekle hata yaptın. Yanlış Bağdat'a kadar varmaz, nasılsa döner.

Kitapçıktaki cevap anahtarına göre bu sorunun doğru cevabı **A** seçeneğidir.

Görüldüğü gibi A ile B seçenekleri manayı değiştirmeyen birkaç kelime dışında hemen hemen aynı. Tek fark, "kûy" kelimesinin birinde "mahalle" diğesinde "köy" diye çevrilmesidir. Peki şu hâlde B seçeneğini neye göre yanlış kabul edeceğiz? "kûy" aynı zamanda "köy" değil midir? Zaten Türkçemizdeki "köy" işte bu "kûy"dan muharreftir. Bu da birden çok doğru seçeneği olan "yanlış" bir sorudur. İkinci olarak şiirin açıklamasında bütün seçeneklerde beyitte kelime olarak bulunmayan (Ey âşık!) ibaresi nasıl ayrıç içine alınmışsa, yine beyitte bulunmayan "hesap" kelimesi de "yanlış (hesap)..." şeklinde yazılmalıydı. Ayrıca yine bir iki kelimenin yer değiştirmesi dışında D seçeneği de anlamca A ve B'den farksızdır. Yani bu soru da birden fazla, üstelik "üç doğru seçeneği olan" bir sorudur.

Bu sorudaki bir hata da "gittinse" kelimesinin "gittiysen" olarak daha doğru çevirimi varken A ve B seçeneklerinde aynen korunmasıdır.

Sorulardaki hatalar ne yazık ki bilgi yanlışlıklarından ibaret değil. Hemen her yılın soru kitapçığında başta imla tutarsızlıkları olmak üzere haddenden fazla problem mevcuttur. Sadece 2013 yılı sorularında tespit ettiklerimizi aktarmakla yetineceğiz.

11. soruda Garîb-nâme'den alınan beyitlerde aynı görevdeki eklerden biri tire işaretiyle ayrılırken biri kelimeye bitişik yazılmış; akmaz-ıdı / bilmezidi.

12. sorunun B seçeneğindeki beytin ikinci mısraında "biribirine" yazılması gereken kelime "birbirne" yazılmıştır. Zaman zaman vezin gereği müelliflerin böyle uygulamaları olur ama burada böyle bir durum görünmüyor

22. soruda "vahdetten" yazarken hemen peşinden gelen 23 soruda "eşkden" imlası var. Yani bir soruda metin kısmen modernize edilirken bir başkasında aslında olduğu hâlde bırakılmış.

26. sorunun A ve B seçeneklerinde “Mecnun”, C seçeneğinde “Mecnûn” yazılmış.

29. soruda aslı “medhiye” olan kaside bölümü “methiye” yapılmış. Bununla birlikte aslı “nesîb” olan bölüm adının da bu mantıkla “nesip” yazılması gerekirken “nesib” şeklinde yazılması bir başka tutarsızlık örneğidir.

42. sorunun seçeneklerinde “kollekyum” diye bir kelime bulunmaktadır. TDK Türkçe Sözlük’te “kollekyum” yer almıyor ama “kolegyum” var. Acaba soru hazırlayıcıları onu mu kastettiler?

Şair mahlaslarının yazımında da birlik yoktur. 19. sorunun seçeneklerinde Levnî, Gevherî ve Zihnî’de nispet i’si şapka ile gösterilirken Güvâhî yazılması gereken mahlas “Güvahi” yazılmış; 27 soruda “Neşati”, “Nedim” şeklinde yazılan mahlaslarda hiçbir uzunluk gösterilmezken 28. soruda alıntı metinde “Nevâyî” imlasıyla her iki uzunluk da gösterilmiş, soru öncülünde Nevai yazılarak hiç uzunluk gösterilmediği gibi metinde bulunan “y” harfi tamamen atılmış; “Hayalî” imlasıyla da sadece sondaki nispet i’si uzun yazılmıştır. Yani aynı kitapçıkta değil aynı soruda bile imla birliği görülmemektedir.

29. sorunun seçenekleri şöyle yazılmıştır: A) Nedim B) Nev’î C) Nef’î D) Nabi E) Nailî... Nâbî’ye her iki şapka da fazla görülürken Nev’î ve Nef’î’den esirgenmemiş, Nâilî’nin â’sı, Nedîm’in î’si kısa (i) yazılmıştır. Benzer bir durum bir sonraki soruda da vardır: Âlî ve Ahdî seçeneklerinde şapkalar orijinal yazılışlara uygun olarak konulurken Latîfî’nin sadece sondaki nispet i’si uzatılmış (Latîfî) , Beyânî’ye ise ikisi de uygun görülmeyerek Beyani yazılmıştır.

Bu tür tutarsızlıkların -yukarıda görüldüğü üzere- aynı kitapçıkta değil aynı sorunun seçeneklerinde dahi bulunması büyük bir özensizlik, savruklu ve ciddiyetsizlik örneğidir.

Eser adlarında uzunluklara şapka konulmaması ilke olarak benimsenmiş olmalı ki muhtelif sorularda *Garib-name*, *Divan*, *Gülîstan*, *Baharîstan* vb. imlalar tercih edilmiş. Bize göre doğru hatta anlamlı bir tercih olmasa da iyimser olmak açısından “hiç değilse istikrar var” diye müteselli oluyorduk ki yanıldık: 5. sorunun D seçeneğindeki *Divanü Lüğâtî’t-Türk*’teki ve 34. sorunun A seçeneğindeki *Leylâ ile Mecnun*’daki â yazımları bu tesellimizi de boşa çıkardı.

SONUÇ

Görüldüğü üzere beş yılda sorulan Klasik Türk Edebiyatı’na ilişkin sorulardan ikisinde seçeneklerden hiçbiri doğru değil, dördünde birden çok doğru cevap var, beşinde doğru seçenekteki ifade yanlış veya metin hatalı, dördünde soru öncülünde

ve/veya madde kökünde hata yahut bilgi yanlışı var, bir soruda da veri yetersizliğinden kaynaklanan muğlaklık söz konusudur.

Yazımıza esas olan konu, on binlerce öğrencinin istikbalini doğrudan ilgilendiren son derece önemli bir meseledir. Bir harf hatasının bile önem arz ettiği böylesine hayati sınavlarda yanlışlıkların asgariye indirilmesi hatta sıfır düzeyine çekilmesi gerekir. Belki soru hazırlayıcılara önemsiz ayrıntı gelen bu problemler, özellikle dikkatli ve bilgili öğrencilerin aleyhine sonuçlar doğuracaktır. Sözelimi *Nefahâtü'l-üns'*ün bir "mesnevi" olmadığını yahut Kadı Burhaneddin'in tek eserinin *Dîvân'*ı olmadığını bilen bir öğrencinin "Bu kadar basit şeyi bu soruyu bana soranların bilmiyor olması imkânsız. Şu hâlde başka seçenekleri de gözden geçirmeliyim." diye arayışlara girmesi, doğru seçeneği sonunda bulsa bile ciddi bir vakit kaybına uğraması az zayıf mıdır?

50 civarındaki sorunun 14'ünün sorunlu olması çok ciddi bir meseledir. Bu, yaklaşık soruların üçte biri olan kaygı verici bir orana tekabül eder. Bu soruları hazırlayanlar ve kontrol edenlerden, görevlendirme ve yetkilendirmede özensiz davranan ilgililere kadar teselsül hâlinde işlenmiş hatalar zinciri söz konusudur.

Şunu da söylemek isteriz ki, bu yazının kaleme alınış amacı, zaten haklı bir gizlilik içinde yürütülen bir çalışmayla hazırlandığı için kim olduklarını bilemediğimiz meslektaşlarımızı eleştirmek ve ilgili kurumları suçlamak değil, bir şeylerin yanlış gittiğini göstermek ve soruların daha ciddi kontrol ve denetim mekanizmalarından geçirilmesine vesile olması ümidiyle katkı sağlamaktır. Muhatapları tarafından okunması, böylelikle gerekli tedbirlerin bir an önce alınması en büyük temennimizdir.

KAYNAKÇA

Ersoy, Ersen, Ümran Ay (2015). "Hoca Dehhânî Hakkında Yeni Bilgiler". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S.15. s. 1-26.

Karacan, Turgut (1991). *Sabit – Zafername*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

Köksal, M. Fatih (2008). *Ahi Evran ve Ahilik*. 2. Baskı. Kırşehir: Kırşehir Valiliği Yayınları.

Özaydın, Abdulkerim (2001). "Kadı Burhaneddin". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 24. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. s. 74-75.